

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕАТРУ, КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

КУРСОВА РОБОТА
з навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ
(рекомендації до написання)

Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	026 – сценічне мистецтво
ОПП	«театрознавство»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)

Київ-2024

РОЗРОБНИКИ РЕКОМЕНДАЦІЙ: кандидат мистецтвознавства, професор
КРАВЧУК П. І., кандидат мистецтвознавства, доцент **ЄРМАКОВА Н. П.**,
кандидат мистецтвознавства, доцент **ЖИЦЬКА Т. В.**

Навчальна дисципліна “Історія українського театру” є однією з головних дисциплін кафедри театрознавства і входить до блоку професійно-орієнтованих дисциплін. Вона викладається студентам першого (бакалаврського) освітнього рівня кафедри протягом трьох років (загальна кількість годин – 480 годин, із них лекційних – 240 годин), Курсова робота з цієї дисципліни, що є своєрідною підсумковою набутих студентами знань і навичок, одним із перших кроків до написання ними наукової роботи – запланована згідно плану навчального процесу на 3 курсі навчання. Відповідно й завдання, що ставляться до написання курсової роботи, максимально наближені до їхнього наукового дослідження – бакалаврського диплому.

Висловлюючи рекомендації щодо написання курсової роботи з дисципліни “Історія українського театру”, слід враховувати, що вона містить надзвичайно великий за обсягом і багатовекторний матеріал. Це, зокрема, фактологічні відомості про історичні періоди розвитку національного театрального мистецтва, осмислення та аналіз естетико-художніх орієнтирів у найбільш відомих представників цього процесу, визначення найбільш знакових стилістичних особливостей відповідних сценічних та драматургічних творів. Таким чином, курсова робота повинна продемонструвати:

- знання студентами джерельної бази;
- наукових досліджень, вміщених у навчально-методичній та мемуарній літературі, періодичних виданнях;
- вміння аналізу драматургічного матеріалу різних періодів;
- вміння аналізу іконографічних матеріалів, зокрема – фотографій та листівок, творів образотворчого мистецтва, афіш, програм до вистав, речей, що утворюють матеріальний світ спектаклю – костюмів, макетів, театрального реквізиту;
- вміння аналізу конкретних сценічних творів

Підкреслимо також, що курсова робота з дисципліни “Історія українського театру” виконується на той час, коли студенти вже ознайомлені з такими курсами як: “Історія зарубіжного театру”, “Історія музики”, “Історія образотворчого мистецтва”, “Історія сценографії”, “Історія матеріальної культури, костюму та побуту”, “Естетика”. Таким чином, це наукове дослідження передбачає виявлення ними на основі міждисциплінарних

підходів, осмислення культурних явищ та постатей у площині театральної культури у контексті соціокультурних та мистецьких процесів конкретного періоду.

Першим кроком до здійснення курсової роботи є визначення **Теми** і складання **Плану**. У вступі, відповідно до поставленої **мети**, студент повинен сформулювати та обґрунтувати такі положення:

1. Об'єкт дослідження;
2. Предмет дослідження;
3. Актуальність дослідження

Таким чином, курсова робота складається з таких частин: Вступ, Розділи, Висновки. Джерела. Обсяг курсової роботи до 40 стор.

Під час написання курсової роботи студенти повинні виявити такі **знання**, що засвідчують засвоєння ними навчальної дисципліни “Історія українського театру”:

- основних історичних змістовних періодів, що визначають головні етапи розвитку національної театральної культури ;

- чинників, що обумовлювали принципові зрушення та реформування театрального процесу кожного історичного періоду;

- літературних першоджерел, що відбивають найпоказовіші зрушення у галузі драматургії;

- теоретичних положень та напрацювань, що містять аналіз та осмислення естетико-художніх зрушень та експериментів у площині сценічного мистецтва та театральної культури загалом;

Як і у будь якій дисципліні, що містить вагомий історичний сегмент, важливою є **джерельна база** курсової роботи та її оформлення. Вона повинна відбивати вміння студентів відбору, систематизації та використання різноманітної інформації, оформлення бібліографії, правил цитування тощо.

Враховуючи, що навчальна дисципліна “Історія українського театру” охоплює великий історичний період і є особливо важливою саме зараз – у часи повернення та реконструкції національних витоків та важелів щодо подальшого мистецтва театру, відповідно й теми курсових робіт за кількісним показником є доволі представницькими. Вони відбивають практично увесь спектр проблем і дозволяють студентам виявити їхні власні інтереси як до

пошуково-історичних досліджень, так й здатність аналітично-критичного осмислення сучасних процесів.

Рекомендована тематика курсових робіт:

1. Елементи театральності та видовищності в давній українській народній та православній культурі;
2. Роль шкільного театру в Україні XVІ-XVІІІ століть, ремінісценції його естетики в сучасній театральній культурі;
3. Різноманітні форми вертепного театру в Україні, варіативність сюжетів вертепної драми;
4. Кріпацький театр в Україні, естетика його вистав: режисура, сценічне оформлення, виконавська манера;
5. Творчість І. П. Котляревського у контексті розвитку національної театральної культури першої чверті ХІХ століття;
6. М. С. Щепкін – реформаторська діяльність актора як основоположника реалістичного сценічного мистецтва І пол. ХІХ століття;
7. Театрально-естетичні погляди Т. Шевченка, сценічна доля його драматичних творів;
8. Історико-політичні особливості розвитку театральної культури ХVІІІ – початку ХІХ століття західноукраїнського регіону: зародження аматорського руху у Галичині;
9. Суспільно-виховне та художнє значення діяльності товариства “Руська бесіда”;
10. Основні творчі засадничі принципи діяльності Театру корифеїв, динаміка розвитку колективу в останній чверті ХІХ століття;
11. Життєвий і творчий шлях: М. Кропивницького, М. Старицького, М. Заньковецької, братів Тобілевичів (І. Карпінко-Карий, М. Садовський, П. Саксаганський) – на вибір;
12. Романтичний та реалістичний напрями в українській драматургії останньої чверті ХІХ століття: П. Куліш, Ю. Федькович, Б. Грінченко, П. Мирний, І. Нечуй-Левицький, О. Пчілка;
13. Театр на західноукраїнських землях останньої чверті ХІХ століття: репертуар і провідні виконавці театру товариства “Руська бесіда”;
14. Програні засади та паритетні напрями діяльності І. Франка; драматургія митця;

15. Особливості та проблемно-тематичні вектори драматургічної спадщини Лесі Українки;
16. Морально-етична та сімейна проблематика творів В. Вінниченка;
17. Драматургія О. Олесья, особливості її сценічного втілення;
18. Основні етапи життя і творчості Гната Хоткевича – мистецтвознавця, критика, театрального діяча, історика та етнографа;
19. Й. Стадник, діяльність митця у Театрі Товариства “Руська бесіда”;
20. Творчий шлях першого українського стаціонарного театру М. Садовського, його естетико-художні підвалини та реформаторські зрушення;
21. “Тернопільські театральні вечори”, значення діяльності І. Мар’яненка;
22. Особливості мистецьких пошуків українського театру 1920 років;
23. М. Куліш – відтворення у п’єсах драматурга актуальних соціальних реалій і подій;
24. Головні чинники утворення та творчо-організаційні характеристики Мистецького об’єднання “Березіль” (МОБ);
25. Творчий шлях театру імені М. Заньковецької (1917-1931);
26. Організація та діяльність у першій чверті ХХ століття театру імені І. Франка; особливості репертуарної політики цього колективу;
27. Влив “березільського” досвіду на діяльність В. Василька на чолі Одеської Держдрами;
28. Театр “Березіль”, репертуарні шукання колективу, естетичні та мистецькі критерії Л. Курбаса як керівника театру;
29. Український театр на Галичині та на Закарпатті: режисерська діяльність В. Блавацького, створення театру Товариства “Просвіта” в Ужгороді;
30. Особливості творчості М. Куліша у 30-ті роки ХХ століття, філософське забарвлення драми “Маклена Граса”;
31. Український драматичний театр у роки Другої світової війни: загальні тенденції і зрушення;
32. Перший український “Гамлет” В. Шекспіра: до історії постановки, режисура, виконавці;
33. Особливості репертуарної афіші українських театрів 50-60 років ХХ століття;
34. Головні творчо-організаційні засади театру імені І. Франка. Режисерська діяльність Б. Норда, В. Оглобліна, Б. Тягна, Б. Балабана)
35. Режисерські шукання митців театру імені Л. Українки: К. Хохлов, В. Неллі, М. Соколов, І. Молостова;

36. Новітнє осмислення п'єс М. Куліша українським театром у 60-80-ті роки ХХ століття;
37. Жанрово-стилістична естетика втілення зарубіжної драматургії на сцені українського театру в останній чверті ХХ століття;
38. Естетика епічного театру Б. Брехта в опанування українськими режисерами;
39. Творча особистість С. Данченка, головні етапи формування та розвитку режисерської діяльності митця;
40. Д. Д. Лідер – засновник національної школи сценографії;
41. Виникнення та значення режисерсько-сценографічних тандемів у розвитку українського театру кінця ХХ століття;
42. Особливості функціонування та творчо-організаційні принципи експериментальних театрів Києва останнього чверті ХХ століття;
43. Експериментальна діяльність А. Жолдака: Київ, Черкаси, Харків, зарубіжжя;
44. Хвиля нової драматургії початку ХХІ століття: п'єси та інсценівки Я. Стульмаха, А. Крима, А. Андруховича, Т. Іващенко, М. Курочкіна;
45. Широка палітра драматургії Театру “абсурду” в українському контексті;
46. Сценічна модернізація театральними колективами української класики;
47. Творчі здобутки театру імені М. Заньковецької під орудою Ф. Стригуна;
48. Харківський театр імені Т. Шевченка: постановки О. Біляцького, І. Бориса, С. Пасічника;
49. Особливості функціонування та розвитку театрів малих форм: інноваційні підходи до формування репертуару та засобів сценічної виразності;
50. Відгук української театральної культури на події сьогодення: від виникнення нового темарію драматичних творів – до впровадження новітніх форм їхнього втілення і комунікації з глядачем.

Звісно, кожна із запропонованих тем містить чимало варіативних можливостей. Таким переліком ми пропонуємо лише вектор дослідження, а студенти вже мають право більше зосереджуватися на тій чи іншій персоналії, заглиблюватися у конкретні характерні моменти того чи іншого історичного періоду, тобто – виявляти власну ініціативу щодо аналізу більш локальних тем і проблем свого майбутнього дослідженн

Рекомендова література:

1. Антонович Д. Триста років українського театру. – Л., 2001;
2. Барабан Л. Людмила Старицька-Черняхівська: Тернистий шлях творчості. – К., 2003;
3. Березіль. Лесь Курбас. Із творчої спадщини. – К., 1987;
4. Блавацький В. Спомини. – Київ – Харків – Нью-Йорк, 1996;
5. Ботунова Г. Розвиток українського театрального мистецтва в Харкові в кінці XVIII – початку XIX ст. – Х., 1992;
6. Бобошко Ю. Гнат Юра. – К., 1980;
7. Богомолець-Лазурська Н. Життя Марії Заньковецької. – К., 1961;
8. Боньковська О. Львівський театр Товариства “Українська бесіда”. – Л., 2003;
9. Василько В. Театру віддане життя. – К., 1984;
10. Веселовська Г. Дванадцять вистав Леся Курбаса. – К., 2004;
11. Веселовська Г. Театральні перехрестя Києва 1900-1910 років. Київський театральний модернізм. – К., 2007;
12. Веселовська Г. Український театральний авангард. – К., 2010;
13. Волицька І. Театральні елементи в традиційній обрядовості українців Карпат кінця XIX – початку XX століття. – К., 1992;
14. Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса (Проблема формування творчої особистості). – Л., 1995;
15. Вороний М. Театр і драма: Збірка статей. – К., 1989;
16. Воскресіння мертвих. Українська барокова драма: Антологія. – К., 2007;
17. Гайдабура В. Ганна Борисоглібська. Життя і безсмертя корифея сцени соборної України. – К., 2017;
18. Гайдабура В. Єлизавета Хуторна. – К., 1985;
19. Гайдабура В. Летючий корабель Лідії Крушельницько. – К., 2006;
20. Гайдабура В. Театр, захований в архівах. – К., 1998;
21. Гайдабура В. Театр між Гітлером і Сталіним. – К., 2004;
22. Гринишина М. Театр української драматургії. Сучасна українська та класична п'єса на сцені театрів у 1930-х рр. – К., 2006;
23. Дмитрова Л. Підручна книга з історії всесвітнього театру. За редакцією й вступними увагами проф. О. Білецького. – Харків, 1929/Львів, факсимільне видання, 2006;
24. Єрмакова Н. Акторська майстерність Любові Гаккебуш – К., 1979;
25. Жежера В. Микола Яковченко. – К., 2011;

26. Заболотна В. Крок за кроком. – К., 2021;
27. Захаревич М. Національний академічний драматичний театр імені І. Франка. Динаміка соціокультурних перетворень 1920-2001 рр. – К., 2002;
28. Захаревич М. Щоденники директора театру. – К., 2019;
29. Іван Котляревський у документах, спогадах, дослідженнях – К., 1969;
30. Іван Франко про театр і драматургію. – К., 1957;
31. Ігнатівич І. Від гасниці до рампи. Нариси з історії українського театру на Закарпатті. – Ужгород, 2008;
32. Кінзерська Т. Єфросінія Зарницька. Життєвий шлях та світоглядно-естетичні погляди. – К., 2005;
33. Киричок П. Марко Кропивницький: Нарис життя і творчості. – К., 1985;
34. Ковальчук О. Сценографічна практика у просторі ХХ століття. Київські реалії. – К., 2020;
35. Козак Б. Театральні відлуння. – Львів, 2010;
36. Коломієць Р. Театр Саксаганського і Карпенка-Карого. – К., 1984;
37. Коломієць Р. Франківці. – К., 1995;
38. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К., 1998;
39. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук: Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз. – К., 2000;
40. Костюк Г. Володимир Винниченко та його доба. – Нью-Йорк, 1980;
41. Кравчук П. Василько – режисер. К., 1989;
42. Кузякіна Н. П'єси Миколи Куліша. – К., 1970;
43. Лесь Курбас. Спогади сучасників. – К., 1069;
44. Липківська А. Світ у дзеркалі драми. – К., 2007;
45. Лягущенко А. Український театр. Видатні діячі та менеджмент. – К., 2021;
46. Максименко С. Український театр у Львові в період німецької окупації (1941-1944). – Л., 2015;
47. Мала енциклопедія Театру на Подолі /Упоряд. С. Васильєв, В. Жежера – К., 2008;
48. Медведик П. Катерина Рубчакова. – К., 1989;
49. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ ст. – К., 2006;
50. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К., 1999;

51. Пилипчук Р. Історія українського театру (Від витоків до кінця ХІХ ст.). – Львів, 2019;
52. Пилипчук Р. Український театр другої половини ХVІІ – ХVІІІ ст. //Історія української культури. – К., 2003. – Т. 3;
53. Піскун І. М. Л. Кропивницький – організатор, режисер, актор українського театру. – К., 2000;
54. Погрібний А. Борис Грінченко: Нариси життя і творчості. – К., 1988;
55. Проскураков В. Архітектура і простір українського театру. Простір і дія. – Л., 2001;
56. Ревуцький В. “Заграва” (1933-1938). – Л., 2000;
57. Ревуцький В. Нескорені березільці. – Нью-Йорк, 1985;
58. Режисура українського театру: традиції і сучасність. – К., 1990;
59. Рулін П. На шляхах революційного театру. – К., 1972;
60. Софронова Л. Старовинний український театр. – Л., 2004;
61. Український театр ХХ століття /Ред Н. Корнієнко та ін. – К., 2003;
62. Український театр ХХ століття. Антологія вистав /За ред. М. Гринишиної. – К., 2012;
63. Фіалко В. Театр України ІІ половини ХХ століття. Образна лексика. – К., 2016;
64. Хороб С. Українська модерна драма кінця ХІХ – початку ХХ століття (неоромантизм, символізм, експресіонізм). – Івано-Франківськ, 2002;
65. Черкашин Р., Фоміна Ю. Ми – березільці. Театральні спогади-роздуми. – Х., 2008
66. Чечель Н. Українське театральне відродження (Західна класика на українській сцені 1920-1930-х років. Проблеми трагедійної вистави). – К., 1993;